

NEKROLOG / OBITUARY NOTICE / NACHRUF

Pamięci Profesora Zbigniewa Puchajdy (1939–2023)

In memory of Professor Zbigniew Puchajda (1939–2023)

Zum Andenken an Professor Zbigniew Puchajda (1939–2023)

Zbigniew Puchajda z wykształcenia zootechnik, profesor zwyczajny, przeżył niespełna 84 lata. W 2009 r. został wybrany prezesem Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego i był nim przez dwie kadencje do 2016 roku. Wcześniej był wiceprzewodniczącym i przewodniczącym Rady Naukowej Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego. W czasie współpracy z ówczesnym Ośrodkiem i Towarzystwem Naukowym zainteresowania naukowe profesora Puchajdy skierowały się ku historii i współczesności zwłaszcza miejsca Polski w Unii Europejskiej. Być może wpływ na jego humanistyczne zainteresowania miało miejsce urodzenia. Profesor Puchajda urodził się 27 października 1939 r. w miasteczku Brzozów na Podkarpaciu. Miasteczko słynęło z barokowej kolegiaty konsekrowanej w 1686 r. przez biskupa przemyskiego później warmińskiego Jana Stanisława Zbąskiego. Kościół do rangi kolegiaty podniósł też późniejszy biskup

warzyński Krzysztof Szembek, a w 1759 r. w kolegiacie święcenia kapłańskie z rąk biskupa Wacława Sierakowskiego otrzymał Ignacy Krasicki. Zatem Brzozów przez biskupów związany był z Warmią i duch tych związków jakby skierował Zbigniewa Puchajdę na studia do warmińskiego Olsztyna. Gdy przychodził na świat rozpoczęła się druga wojna światowa, która tragicznie dotknęła mieszkańców Brzozowa. Kilku z nich straciło życie w Katyniu, a wielu z rąk okupanta niemieckiego. Profesor Puchajda wojny nie pamiętał, gdy dobiegła ona końca – miał pięć lat. Do szkoły podstawowej poszedł w 1946 r. a po jej ukończeniu rozpoczął naukę w gimnazjum w Brzozowie istniejącym od 1909 r., któremu od 1984 r. patronuje król Kazimierz Wielki. Profesor Puchajda okazał się nie tylko dobrym uczniem, ale i sportowcem, grał bowiem w piłkę nożną w miejscowym klubie sportowym. Sportowe zainteresowania, nie czynne, lecz bierne, zachował do końca życia. Gimnazjum ukończył zdaniem egzaminu maturalnego w 1957 r. Warto nadmienić, iż gimnazjum w Brzozowie ukończył też profesor Walerian Pańko, poseł i prezes Najwyższej Izby Kontroli, a absolwentami gimnazjum byli też dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej profesor Krzysztof Zamorski i rzeźbiarz, rektor Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie profesor Marian Konieczny. Po ukończeniu gimnazjum, być może z podpowiedzi znajomych, udał się na studia rolnicze do dalekiego Olsztyna. Przez pięć lat studiował rolnictwo, zootechnikę i przetwórstwo mięsne w Wyższej Szkole Rolniczej w Olsztynie. WSR ulokowana w Kortowie w dawnym szpitalnym kompleksie istniała dopiero siedem lat, gdy studia w niej rozpoczynał Puchajda, a kształciła dość wszechstronnie w zakresie umiejętności rolniczych. Puchajda studiował na wydziale zootechnicznym, a pracę magisterską napisał pod kierunkiem profesora Piotra Znanickiego. Studia ukończył w 1963 r. z dyplomem magistra.

Po studiach powrócił w rodzinne strony, choć profesor Znanicki proponował mu podjęcie pracy doktorskiej. Z tej propozycji profesor Puchajda skorzystał pracując w zakładach mięsnych. Najpierw był w latach 1963–1966 technologiem w Zakładach Mięsnych w Rzeszowie, kierownikiem laboratorium i mistrzem produkcji konserw mięsnych. W 1966 r. został przeniesiony do Zakładów Mięsnych w Dębicy na stanowisko kierownika produkcji. W Dębicy nie pracował długo, gdyż w 1969 r. powierzono mu obowiązki zastępcy dyrektora do spraw produkcji w Zakładach Mięsnych w Nisku. W 1971 r. awansował na stanowisko naczelnego dyrektora w tychże zakładach. Praca w zakładach pozwoliła mu na prowadzenie badań naukowych i napisanie pracy doktorskiej obronionej w WSR w Olsztynie w 1970 r. Był wówczas jedynym dyrektorem zakładów mięsnych w Polsce ze stopniem doktora.

W 1972 r. zrezygnował ze stanowiska dyrektora Zakładów Mięsnych w Nisku i wyjechał do Olsztyna znajdując zatrudnienie w Wyższej Szkole Rolniczej w Katedrze Hodowli Bydła. Być może względy rodzinne przeważały, iż profesor

Puchajda przyjechał do Kortowa. Uczelnia wówczas notowała rozwój naukowy i stwarzała szanse dla młodej kadry akademickiej nie tylko zdobywania stopni naukowych przez realizację zainteresowań, ale też w miarę dostatnie życie. Ówczesny doktor Puchajda podjął badania nad środowiskowymi i genetycznymi uwarunkowaniami produkcji mleka i kulinarnego mięsa wołowego. Wszedł do kilku zespołów badawczych pracujących między innymi nad oceną krów pod względem użytkowania w fermach. W 1981 r. habilitował się, rok później otrzymał stanowisko docenta. Jego naukowe zainteresowania wciąż koncentrowały się na technologiach wychowu jałówek, a także żywieniem bydła oraz czynnikami wpływającymi na produktywność i stan zdrowia młodych krów oraz prognozowania młeczności. Był w zespole pracującym nad doskonaleniem pogłowia bydła młecznego w północno-wschodniej Polsce z uwzględnieniem wpływu środowiska na wartość hodowlaną i użytkową krów. Zespół analizował wpływ żywienia na odchów jałówek, właściwości fizykochemiczne mleka. Badano oddziaływanie środowiska i wpływ warunków zoohigienicznych na stan zdrowia zwierząt. W ostatnich latach pracy, już na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim, zainteresowania profesora Puchajdy skoncentrowały się na adaptacji jałówek i młodych krów importowanych z Francji i Niemiec do warunków Polski północno-wschodniej, a także na problemach rozwoju hodowli bydła ras mięsnych Polsce. Był w zespole, który opracował założenia *Strategii rozwoju i modernizacji w zakresie produkcji zwierzęcej na obszarze Żuław delty Wisły*. W 1977 r. ukazała się jego książka *Mleczarstwo, zagadnienia wybrane*, która doczekała się drugiego wydania w 2006 r. Dorobek naukowy profesora to ponad 250 rozpraw i artykułów, sześć książek, promotorstwo dziesięciu prac doktorskich i ponad dwustu prac magisterskich i jeszcze więcej prac licencjackich. W 1993 r. Zbigniew Puchajda otrzymał nominację profesorską a w 1996 r. został profesorem zwyczajnym.

Zostając profesorem miał nie tylko znaczny dorobek naukowy, ale miał również za sobą pobyty naukowe za granicą. W 1982 r. przebywał w Wietnamie w Uniwersytecie Can Tho. Sześć lat później jako stypendysta rządu francuskiego pracował naukowo w instytutach INRA w Clermont Ferrand i ITEB w Paryżu. Po ośmiomiesięcznym pobycie we Francji w latach 1989–1991 prowadził wykłady z zakresu genetyki i hodowli zwierząt na Uniwersytecie Ech Cheliff w Algierii. Wyniki swych badań prezentował też na licznych konferencjach międzynarodowych. Nic dziwnego, że w 1983 r. został ekspertem Międzynarodowego Stowarzyszenia ds. Wyżywienia FAO, a w 1994 r. ekspertem Programów Pomocy dla Rolnictwa (FAPA). W latach 1994–1998 uczestniczył w realizacji trzech międzynarodowych projektów FAPA kierując projektem *Krajowe Centrum Szkolenia Zawodowego z zakresu produkcji mleka*.

Profesor Puchajda nie tylko pełnił ważne funkcje w organizacjach międzynarodowych. W Wyższej Szkole Rolniczej przekształconej w Akademię Rolniczo-Techniczną w latach 1983–1986 i 1996–1999 był zastępcą dyrektora Instytutu Hodowli i Technologii Produkcji Zwierzęcej. Wcześniej powierzono mu odpowiedzialną funkcję seniora budowy laboratoriów zwierzęcych Wydziału Zootechnicznego. Ukończenie budowy stworzyło dla pracowników tegoż wydziału dobre możliwości prowadzenia badań naukowych i naukowego rozwoju. W 1992 r. rektor ART mianował go pełnomocnikiem ds. współpracy z Francją. Z kolei w latach 1996–2001 był kierownikiem Studium Doktoranckiego na Wydziale Zootechnicznym.

Profesor dał się poznać także jako działacz społeczny i polityczny. Już w 1974 r. został członkiem Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego, a w latach 1996–2000 członkiem Zarządu Olsztyńskiego Oddziału i Sekcji Krajowej Hodowli Bydła. W tym też czasie znalazł się w komisji doradczej działającej przy Ministrze Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej. Przez wiele lat był także biegłym Sądu Wojewódzkiego w Olsztynie. Był również członkiem Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej pełniącym kierownicze stanowiska w partyjnych władzach kortowskiej uczelni. Jednak jego poglądy polityczne były zbieżne z programem głoszonym przez przedwojenną Polską Partię Socjalistyczną. Nic dziwnego, że po 1989 r. zaangażował się w reaktywowanie Polskiej Partii Socjalistycznej. Dostrzegając, iż ustrojowe zmiany i gospodarcze przekształcenia uderzają w życie ludzi, a w regionie warmińsko-mazurskim przynoszą upadek Państwowych Gospodarstw Rolnych i licznych przedsiębiorstwach przemysłowych przyczyniając się do wzrostu bezrobocia, włączył się do działalności PPS. Profesor Puchajda m.in. przyczynił się, iż PPS na Warmii i Mazurach zaistniała jako legalna partia polityczna. W 1996 . został wybrany przewodniczącym Rady Wojewódzkiej PPS. Na krajowym zjeździe tej partii wybrano go do Centralnego Komitetu Wykonawczego PPS. W 1998 r. został wiceprzewodniczącym Rady Naczelnej tej partii a w latach 2001–2004 przewodniczącym Rady Naczelnej. Z ramienia PPS kandydował w wyborach do sejmiku wojewódzkiego. W latach 1998–2002 był radnym sejmiku województwa warmińsko-mazurskiego. Przez dwa lata (2001–2002) pełnił funkcję wiceprzewodniczącego sejmiku oraz przewodniczącego komisji do spraw integracji europejskiej oraz koordynacji programów pomocowych. Jako dyrektor Departamentu Integracji Europejskiej i Współpracy z Zagranicą Urzędu Marszałkowskiego, a był nim w latach 2003–2008 zaangażował się w nawiązywanie współpracy z europejskimi regionami: Bretanią we Francji, Vale d'Aostą we Włoszech, szwedzkim Hollandem, duńskim Bornholmem, Równem na Ukrainie, litewskimi Taurogami czy Kaliningradem. Swą działalnością przyczynił się nie tylko do ożywienia współpracy międzynarodowej, ale

i integracji Warmii i Mazur z regionami zachodniej oraz północnej Europy. Gospodarczy ustrój europejski, rozwiązania społeczne, a także wzorce kulturalne starał się przenieść na grunt województwa warmińsko-mazurskiego.

Będąc dyrektorem Departamentu Integracji Europejskiej związał się z Towarzystwem Naukowym im. Wojciecha Kętrzyńskiego i Ośrodkiem Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego. Profesor Puchajda wspierał finansowo działalność Komisji Integracji Europejskiej powstałej przy Towarzystwie Naukowym, a później Centrum Badań Wschodnich istniejącym przy OBN. Dzięki jego wsparciu zaczął ukazywać się Biuletyn Obwodu Kaliningradzkiego zawierający prasowe informacje z kaliningradzkich gazet o życiu w Obwodzie Kaliningradzkim. Dzięki Biuletynowi władze wojewódzkie i polscy czytelnicy otrzymywali informacje o wydarzeniach w Kaliningradzie, stanie rosyjskiej gospodarki, obraz społeczności obwodu. Zaistniała też możliwość naukowej współpracy z Państwowym Uniwersytem w Kaliningradzie. Profesorowi Puchajdzie jako znawcy spraw europejskich powierzono wykłady na kierunku stosunki międzynarodowe w Instytucie Historii i Stosunków Międzynarodowych UWM. Jednocześnie został członkiem Rady Programowej Centrum Badań Europy Wschodniej działającym przy Wydziale Humanistycznym UWM. Bliska współpraca z Towarzystwem Naukowym i Ośrodkiem Badań Naukowych spowodowała, iż profesor Puchajda został członkiem Towarzystwa, a w 2009 r. wybrano go prezesem Towarzystwa Naukowego i był nim do końca 2016 r. Jednocześnie z racji prezesury wszedł do Rady Naukowej OBN zostając w pierwszej kolejności wiceprzewodniczącym, a w 2013 r. przewodniczącym. Przed prezesem profesorem Puchajdą stało trudne zadanie wyprowadzenie z finansowego kryzysu Towarzystwa i Ośrodka Badań Naukowych. Współpracując ściśle z ówczesnym dyrektorem Ośrodka udało się te dwie instytucje zachować, a co więcej utrzymać kwartalnik historyczny „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”, wspólnie wydawać monografie i organizować konferencje naukowe. Jednakże choroba nie pozwoliła mu na aktywne działanie. Walne Zgromadzenie Towarzystwa Naukowego wybrało go do Zarządu Towarzystwa, a więc wciąż utrzymywał bliskie kontakty z Towarzystwem i Ośrodkiem a później z Instytutem Północnym. Towarzystwo dla uhonorowania swego byłego prezesa zorganizowało uroczyste posiedzenie z okazji 80 rocznicy urodzin profesora dziękując mu za długoletnie prezesowanie i współpracę. Profesor Puchajda był świadom, że sił życiowych mu ubywało. W ostatnich latach toczył walkę z nowotworem. Gdy wydawało się, że go przezwyciężył, po jakimś czasie choroba wróciła. Na początku 2023 r. był jeszcze pełen nadziei, że siłą woli i z pomocą medycyny znów pokona nowotwór. Niestety tak się nie stało. Profesor Puchajda zmarł 4 marca 2023 r. Grono przyjaciół odprowadziło go na cmentarz komunalny w Dywitach. Długie i ciekawe życie dobiegło końca. Profesor Puchajda

pozostanie w naszej pamięci jako człowiek dobrze zorganizowany, wykonujący powierzone mu obowiązki sumiennie. Odznaczony został Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, odznaczeniem Zasłużony dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Jak przyznawał kochał góry, zwłaszcza Bieszczady. Prawie każdego roku wyjeżdżał w swe strony rodzinne i wędrował po bieszczadzkich połoninach nabierając sił do nowych działań. Pasją jego życia stała się praca w ogródku działkowym, a także w stowarzyszeniu zrzeszającym członków ogrodów działkowych w skali województwa warmińsko-mazurskiego. Jako wzorowy działkowicz wraz z żoną Urszulą zdobywał nagrody i dyplomy za wzorowe prowadzenie ogrodu. Kochał przyrodę, dbał o nią, kochał też zwierzęta.

Stanisław Achremczyk